

Toldalék- és töltelék-szavak.

Kávéházban kérdezte tőlem a pincér választékosan :

— Nem tetszik sok gyomorsavval *rendelkezni*?

— A gyomorsavammal nem én *rendelkezem* — feleltem. — Vagy van, vagy nincs. (Szerencsére eddig nem vettem észre sem azt, hogy van, sem azt, hogy nincs.)

«Ideális alakkal *rendelkezett*» — olvasom. Vagy :

«Greta Garbo tökéletes fogakkal *rendelkezik*».

Ez azt a gyanút kelti, hogy fogai műfogak. Ha kivehető fogsora van, azzal csakugyan ő *rendelkezik*. Akár zálogba is teheti.

Nagyképű, mesterkéltséggel beszéd az efféle ingóságról azt mondani, hogy *rendelkezik* vele. Elvont tulajdonságainkkal sem «*rendelkezünk*». Léptenyomon olvassuk, hogy valaki «jó modorral *rendelkezik*». Több-e ez, vagy kevesebb, mint ha jó a modora?

«Elbűvölő mosollyal *rendelkezik*».

Az olyan modor és mosoly, amellyel *rendelkeznek*, hazug és szemfényvesztő.

— *Rendelkezel* öt pengővel? — ez mókás kérdés. Kis dolgokkal nem érdemes *rendelkezni*, nagyokkal meg, sajnos, nem *rendelkezünk*. Ha szorít a cipőm, nem mondom, de nekem se mondja senki, hogy nagy lábbal *rendelkezem*. Furcsa udvariasság, mikor a borbély ebbe a finomkodásba rejti bosszúságát : «Erős szakállal méltóztatik *rendelkezni*». Szánalmas «hatalom» : szakállal — *rendelkezni*.

Nemcsak arány kérdése ez. A *rendelkezés* bonyolult valami. Ötezer vagy akár ötszáz tonna tekintélyes súly. De semmivel sem lesz tekintélyesebb, ha ilyen tudákosan adják tudtunkra : «A hajó . . . ötszáz tonna rakomány-befogadóképességgel *rendelkezik*», — ahelyett, hogy megmondanák : 500 tonna a befogadóképessége.

A négusnak egymillió katonája *van*. Ha nem állapítjuk is meg külön, tudjuk, hogy *rendelkezik* velük.

«A szenátus már régen nem *rendelkezik* igazi hatalommal.»

— Miért? — kérdezzük.

— Mert *nincs* neki.

Erőltetett bőbeszédűség ilyeneket mondani : «Magasszínvonalú tehetőségek felett *rendelkeznek*». — «Anglia nagy textiliparral *rendelkezik*» — «Olaszország nem *rendelkezik* szénbányákkal.» — «A pilóta nem *rendelkezett* elég üzemanyaggal.» Talán nem is igaz. Ki tudja, nem *rendelkezett-e* tizannyi benzinnel, mint amennyije *volt*. Úgy lehet, egész raktárra való *volt* felhalmozva a leszállóhelyeken, szabad *rendelkezésére*, s mégse tudott segíteni magán — a levegőben.

A *rendelkezés* több is, kevesebb is, mint az egyszerű, becsületes : *van*.

jogi műszó. Így például: «Övé a birtok, de nem ő rendelkezik vele. Vagy a Jordítottja: «Nem övé a birtok, de ő rendelkezik vele».

Szinte azt mondhatnám: akkor rendelkezem valamivel igazán, ha tőlem függ, *rendelkezzem-e*, vagy sem. Ha rendelkezésemre bocsátja valaki a gépkocsiját, nem tartozom — «rendelkezni» vele. Ez az igazi — rendelkezés. Nem pedig az, hogy ilyen vagy olyan orrom van, hajam, fogam, lúdtalpam vagy gyomorsavam.

Jelent — nem jelent.

Más ilyen henye szavakkal is «rendelkezik» nyelvünk. Ilyen az észrevétlenül elterpeszkedett *jelent* ige, olyankor, amikor — nem jelent semmit. Vagy, hogy mindjárt beleszőjjük szövegünkbe: amikor a *jelent* nem «jelent» jelentésgyarapodást. Toldalék-szó. A szellemi lomhaság szülötte. Amilyen kifejező a maga helyén, ha *jelent* valamit, olyan üres és káros, ha odatolakszik, ahol semmit sem mond.

A semmitmondó szó rosszabb a semminél. *Semmit* nem lehet mondani büntetlenül. Az a szó, amely *semmit* mond, *elvesz* valamit. Erejevesztetté, fakóvá teszi nyelvünket. Kiszikkasztja.

«Október hatodika nemcsak gyászt *jelent*, hanem dicsőséget is.»

Ez kevesebb és színtelenebb, mint: «Október hatodika nemcsak gyász — dicsőség is».

De se baj, ha «*jelent*» is, itt még nem bántó, csak felesleges. Csak ne halmozzuk:

«A vértanuk halála halhatatlanságot *jelent* . . .»

«De az ő haláluk nem megsemmisülést *jelenti*, hanem . . . diadalt.»

A háromszor ismétlődő toldalék-ige már idegesítő.

Tízével-huszával lehet kihalászni ilyen céltalan és jelentéstelen *jelent* igét mindennapi ujságjainkból.

«A bombázás nem *jelentene* a repülőknél túlnehéz feladatot.»

Kérem, miért és mennyiben *jelent* ez a *jelent* igével megtoldott mondat mást vagy többet, mint ez:

«A bombázás nem túlnehéz feladat . . .»

Elismerésre méltó, hogy azt írja: a repülőknél, s nem: a repülők számára.

«A szovjet sereg belépése halálos veszedelmet *jelent* Romániára.»

A *jelent* ebből sem maradhatott el. De itt is dicséretet érdemel a «Romániára», mert újabban jót-rosszat, nyereséget, veszteséget valaki «számára» osztogatnak.

«Rómában tudatában vannak azoknak a nehézségeknek, amelyeket az afrikai háború *jelent*.»

Magyarul nehézség nélkül így fogalmazhatjuk meg:

«Róma tudatában van az afrikai háború nehézségeinek». A nehézséget nem *jelenti* a háború, benne foglaltatik.

«Peary elérte az északi sarkot. Ez Amerika diadalát *jelenti*.»

A diadal többet jelent, mint az a valami, ami diadalt — *jelent*.